

3 Kända ombyggnader, förändringar och underhållsarbeten

3.1 Källor och litteratur

Bonnier, Ann Catherine, *Kyrkorna berättar, Upplands kyrkor 1250-1350*, Uppsala 1987 (ACB).

Medeltidens bildvärld, databas. Hemsidan för Statens historiska museum, www.historiska.se/medeltidbild (SHM)

Unestam, Gustaf, "Börje kyrka, Upplands kyrkor 109", i *Upplands kyrkor, konsthistorisk vägledning, del VIII*, Uppsala 1962. (UK)

Uppland, landskapets kyrkor, Forskningsprojektet sockenkyrkorna, Stockholm 2004. (ULK)

Vägvisare till kyrkorna i Uppsala län, Uppsala 1997. (VV)

Upplandsmuseets arkiv. Fotografier och handlingar i topografiska arkivet. (UM)

3.2 Kronologisk förteckning

Årtal	Händelse	Källa
Ca 1300	Börje kyrka uppfördes med rektangulärt långhus och smalare rakslutet kor samt sakristia i norr. Byggnadsmaterialet var gråsten. Kyrkan försågs med flersprångig spetsbågig tegelportal i söder och rundfönster i västgaveln. Kyrkorummet täcktes av treklöverformade trätunnvalv både i kor och långhus. Enligt Bonnier kan även kyrkans vapenhus vara byggt under folkungatiden, d.v.s. omkring år 1300. Det faktum att dess valv är sekundärt samt avsaknaden av blinderingar uppges tyda på det.	UK s 156 ACB s 51, 262
1300-t	Kyrkan försågs med kalkmålningar. Rester av dem finns kvar på vinden där konturerna av det ursprungliga trätunnvalvet markeras med målad dekor.	UK s 156, ACB s 83
ca 1430-1460	Börje kyrka välvdes med tegelvalv. Enligt Unestam i <i>Upplands kyrkor</i> är vapenhuset byggt före 1450.	VV s 56 UK s 158
1470-talet	Kyrkans inre försågs med kalkmålningar som brukar attribueras till den s.k. Tierpskolan.	VV s56
1663	Predikstolen tillkom detta år. Den tillverkades av Olof Nilsson i Uppsala.	UK s 169
1670	Medeltidsaltaret flyttades till korväggen från att tidigare ha varit fristående.	UK s 167
1673	Golvet i koret och "manfolksbänkarna" jämnades. Vapenhusgolvet och sakristiegolvet upphöjdes och stenlades på nytt. Sakristian vitlimmades.	UK s 164
1737	Ett fönster byggdes i norra väggen.	UK s 159
1738-39	Kyrkans exteriör rappades helt och hållet. Kyrkans inre vitlimmades. Sakristians fönster förstörades.	UK s 159
1760	Klockstapeln uppfördes söder om kyrkogården.	VV s 56
1769	Bildhuggaren Magnus Granlund tillverkade ett nytt altare.	UK s 168
1796-97	Genomgripande ombyggnader utfördes. Tre nya fönster togs upp, ett i norr, ett i söder och ett i väster. Långhuset, sakristian och vapenhuset samt de båda portalerna blev på nytt "rappade och överstrukna", både ut- och invändigt. En vindflöjel sattes upp på korgaveln.	UK s 159
1790-t	Koret, mittgången och vapenhusets golv belades med kalksten.	UK s 164
1829	Kyrkans inre omtalas som vitlimmad. Exteriören var "grå eller skär eller skiftade i röd färg".	UK s 159

1840-57	Under dessa år utfördes nya reparationer. Interiören rappades och vitlimmades igen varefter en ny dekor målades: Den bestod av ett slags rankor i blått med stjärnor i silverfärg. Exteriören rappades och bänkarna målades med ”perlfärg”. Västra fönstret på norra sidan förändrades ”till likhet med de öfriga”. 1854 beslutades att predikstolen från 1663 skulle byggas om och målas om. Baldakinen samt änglabilderna och evangelistbilderna på dess sidor borttogs. Ny baldakin tillverkades. Orgeln tillkom, den tillverkades av klockaren och organisten Wallenström i Helga trefaldighet. På västgaveln uppsattes årtalet MDCCLVII, 1857. Nytt altare och ny altarring tillkom på 1840-t.	UK s 160, 167, 170
1911-12	Restaurering utförs enligt förslag av arkitekten Anders Roland. Valv och väggar rengjordes från sot, från tidigare installerad värmekamin. Nytt varmluftssystem installerades. Ett nytt pannrum byggdes under sakristian. Valvmålningarna i koret från omkring 1850 avlägsnades och valvet vitkalkades igen. Bänkarnas sittbräden breddades, bänkgavlarna breddades men dörrarna bevarades oförändrade. Bänkarna målades i gul ekimitation. Altare, altarring, predikstol, orgelläktare och orgel målades i vitt. Utvändigt försågs fasaderna med släta omfattningar kring hörn och muröppningar. Nya dörrar sattes in i vapenhusets portal och i portalen mellan vapenhus och långhus.	UK s 160, 162, 164
1944	Församlingen anhöll om Riksantikvarieämbetets tillstånd att få gjuta om storklockan från 1760. Riksantikvarieämbetet motsatte sig ej detta.	UM
1951	Elektrisk uppvärmning, belysning och klockringning installerades.	UK s 160
1952	Riksantikvarieämbetet gav Libraria konservatorstillstånd för att renovera en altarbokdyna.	UM
1953	Invändig restaurering efter förslag upprättat av arkitekten Årland Norén. Valvmålningarna togs fram och konserverades av konservator Sven Dalén. Ny läktartrappa byggdes och all träinredning målades om. Ett nytt textilskåp placerades i sakristian. På norrväggen under läktaren placerades de evangelistskulpturer som tidigare suttit på predikstolen. På läktaren placerades änglafigurerna från predikstolen. Ny predella gjordes till altarskåpet. Ursparning i triumfbågen, på dess västra sida mot söder, murades igen. Ny ekdörr sattes in i portöppningen till vindstrappan.	UK s 160 ff UM
1958	Byggnadsstyrelsen gav tillstånd till restaurering av orgeln enligt förslag upprättat av Bröderna Mobergs orgelbyggeri i Sandviken.	UM
1959	Yttre restaurering av kyrkan enligt förslag upprättat av arkitekten Per-Olof Olsson. Den gamla kalkputsen blåstrades bort och putsades om. Fasaderna avfärgades i gråvitt. Enligt förslaget skulle fasaderna pustas med KC-puts och avfärgas med Aktivin. Ett nytt korfönster med katedralglas sattes in liksom ett nytt rundfönster i övre delen av västra gaveln. Den lilla fönsteröppningen med tegelomfattning i korgaveln frilades. En liten igenmurad öppning på sakristivinden blottlades. Kalkputsen på vapenhusets portal avlägsnades. Nya fönsterbänkar utfördes av kopparplåt som ersatte de gamla av svartplåt. Takstolarna förstärktes med tre spännstag över vinden.	UK s 161
1961	Textilatelier Licium fick Riksantikvarieämbetets tillstånd till renovering av två kollektståvar från 1734 och 1776.	UM
1965	Byggnadsstyrelsen lämnar tillstånd till montering av hängrännor och stuprör av koppar, vilka uppenbarligen ej kom till utförande.	UM
1986	Riksantikvarieämbetet gav tillstånd till brottsförebyggande åtgärder i kyrkan i form av dokumentation och märkning av inventarier.	UM

1987	Konservator Tångeberg gavs tillstånd av Riksantikvarieämbetet att konservera och restaurera altarskåp, processionskrucifix samt fyra porträtt.	UM
1991	Riksantikvarieämbetet beviljade tillstånd till reparation av orgeln enligt förslag upprättat av orgelbyggare Tomas Svenske.	UM
1999	Ny högtalaranläggning installerades.	UM
1999	Bänkinredningen och pelarna till läktaren målas om. Södra bänkkvarteret under läktaren byggs om, då bänkrader demonteras och en klädhängare av smide ställs på plats.	UM
2001	Utvändig reovering. Fasaderna målades med KC-färg. Fönstren målades om utvändigt med grå linoljefärg. Vindskivorna till vapenhuset ströks med trätjära. Länsstyrelsen i Uppsala län gav tillstånd till anläggande av minneslunden norr om kyrkan, enligt förslag upprättat av landskapsarkitekt Ulla Myhr.	UM
2002-03	Länsstyrelsen i Uppsala län gav tillstånd till förändring av altarringen. Arbetet utfördes 2003.	UM
2004	Parkeringsplats anläggs öster om kyrkogården.	UM
2005	Länsstyrelsen i Uppsala län ger tillstånd till utsmyckning av den tidigare anlagda minneslunden med ett stiliserat träd i smide.	UM